

Cyfnodau Allweddol 2–3

Cerddoriaeth

yng Nghwricwlwm Cenedlaethol Cymru

Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau
Department for Children, Education, Lifelong Learning and Skills

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government

Cerddoriaeth yng Nghwricwlwm Cenedlaethol Cymru

- Cynulleidfa** Athrawon, penaethiaid a chyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir yng Nghymru; awdurdodau lleol; consortia rhanbarthol; darparwyr hyfforddiant cychwynnol athrawon; undebau athrawon a chyrff cynrychioli ysgolion; awdurdodau esgobaethol eglwysi; cyrff cenedlaethol yng Nghymru sydd â diddordeb mewn addysg.
- Trosolwg** Mae'r ddogfen hon yn egluro gofynion Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer cerddoriaeth yng nghwricwlwm cenedlaethol Cymru. Fe'i cyhoeddir yn unol â'r pwerau yn Adran 108 o Ddeddf Addysg 2002 ac a freiniwyd yng Ngweinidogion Cymru. Mae Gweinidogion Cymru yn rhan o Lywodraeth Cynulliad Cymru.
- Camau i'w cymryd** Rhaid i athrawon, penaethiaid a chyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir sicrhau bod y gofynion cyfreithiol yn y ddogfen hon yn cael eu gweithredu yn ôl y dyddiadau a nodir yn y Rhagair.
- Gwybodaeth bellach** Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon at:
Yr Is-adran Cwricwlwm
Y Gyfarwyddiaeth Addysg
Llywodraeth Cynulliad Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ
e-bost: is-adrancwricwlwm@cymru.gsi.gov.uk
- Copïau ychwanegol** Mae'r ddogfen hon ar gael o wefan Dysgu Cymru yn llyw.cymru/dysgu

Cynnwys

Rhagair	2
Cynnwys pob dysgwr	4
Sgiliau ar draws y cwricwlwm	6
Dysgu ar draws y cwricwlwm	8
Dilyniant mewn cerddoriaeth	10
Cyfnod Allweddol 2: Rhaglen Astudio	12
Cyfnod Allweddol 3: Rhaglen Astudio	14
Targed cyrhaeddiad	16
Deilliannau'r cwricwlwm cenedlaethol	18

Rhagair

Mae'r ddogfen hon yn cyflwyno'r cwricwlwm cenedlaethol diwygiedig ar gyfer **cerddoriaeth** yng Nghymru.

Strwythur y cwricwlwm cenedlaethol

Mae'r cwricwlwm cenedlaethol yn berthnasol i ddisgyblion o oedran ysgol gorfodol mewn ysgolion a gynhelir. Fe'i trefnir ar sail tri chyfnod allweddol, a dyma nhw yn fras*:

	Oedran y disgyblion	Grwpiau blwyddyn
Cyfnod Allweddol 2	7–11	3–6
Cyfnod Allweddol 3	11–14	7–9
Cyfnod Allweddol 4	14–16	10–11

Yng Nghymru, mae'r pynciau canlynol yn cael eu cynnwys yn y cwricwlwm cenedlaethol yn y cyfnodau allweddol a ddangosir:

Cyfnod Allweddol 2	Cymraeg, Saesneg, mathemateg, gwyddoniaeth, dylunio a thechnoleg, technoleg gwybodaeth a chyfathrebu, hanes, daearyddiaeth, celf a dylunio, cerddoriaeth ac addysg gorfforol.
Cyfnod Allweddol 3	Fel yng Nghyfnod Allweddol 2, ynghyd ag iaith dramor fodern.
Cyfnod Allweddol 4	Cymraeg, Saesneg, mathemateg, gwyddoniaeth ac addysg gorfforol.

Ar gyfer pob pwnc, ym mhob un o'r cyfnodau allweddol a restrir uchod, mae rhaglenni astudio yn pennu'r hyn y dylid ei addysgu i'r disgyblion ac, ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3, mae targedau cyrhaeddiad yn nodi safonau'r perfformiad a ddisgwylir gan y disgyblion.

Ar ddiwedd Cyfnodau Allweddol 2 a 3, mae safonau perfformiad y disgyblion yn cael eu disgrifio mewn wyth disgrifiad lefel sy'n mynd yn fwyfwy anodd. Mae disgrifiad ychwanegol y tu hwnt i Lefel 8 er mwyn helpu athrawon i wahaniaethu Perfformiad Eithriadol.

Yng Nghyfnod Allweddol 4, defnyddir cymwysterau allanol fel y prif ddull o asesu cyrhaeddiad yn y cwricwlwm cenedlaethol. Bob blwyddyn bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cyhoeddi rhestr o gymwysterau sydd, dan Adran 96 Deddf Dysgu a Sgiliau 2000, wedi'u cymeradwyo i'w defnyddio gyda disgyblion o oedran ysgol gorfodol.

* Mae'r cyfnodau allweddol yn cael eu diffinio'n fanwl gywir yn Adran 103 Deddf Addysg 2002.

Cynnwys pob dysgwr

Mae'r cwricwlwm cenedlaethol diwygiedig yn cynnwys adran sy'n sôn am gynnwys pob dysgwr ac mae'n egluro hawl pob dysgwr a chyfrifoldebau ysgolion.

Dyddiadau gweithredu

Mae'r rhaglenni astudio a'r targed cyrhaeddiad diwygiedig ar gyfer **cerddoriaeth** yn dod yn ofynion cyfreithiol trwy gyfrwng Gorchymyn a wneir gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Fe ddônt i rym ar:

- 1 Awst 2008 ar gyfer Blynyddoedd 3, 4 a 5 a Blynyddoedd 7 ac 8
- 1 Awst 2009 ar gyfer Blwyddyn 6 a Blwyddyn 9.

O'r dyddiadau hyn bydd y cwricwlwm cenedlaethol presennol ar gyfer **cerddoriaeth** yn cael ei ddisodli.

Llywodraeth Cynulliad Cymru Ionawr 2008

Cynnwys pob dysgwr

Cyfrifoldebau ysgolion

Yn ôl Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a dogfen strategaeth drosfwaol Llywodraeth Cynulliad Cymru, *Gweithredu'r Hawliau*, rhaid sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn derbyn addysg sy'n datblygu eu personoliaeth a'u talentau yn llawn. Mae Deddf Addysg 2002 yn cryfhau ymhellach ddyletswydd ysgolion i ddiogelu a hyrwyddo lles pob plentyn a pherson ifanc.

Mae'r ddeddfwriaeth cyfle cyfartal sy'n cwmpasu oedran, anabledd, rhyw, hil, crefydd a chred, a chyfeiriadedd rhywiol yn gosod dyletswydd bellach ar ysgolion yng Nghymru tuag at y dysgwyr presennol a darpar ddysgwyr, sef cael gwared ar wahaniaethu ac aflonyddwch, hyrwyddo agweddau cadarnhaol a chyfle cyfartal, ac annog cyfranogiad ym mhob agwedd ar fywyd yr ysgol.

Dylai ysgolion feithrin ym mhob dysgwr ymdeimlad o hunaniaeth bersonol a diwylliannol sy'n dderbyngar ac yn parchu eraill. Dylai ysgolion gynllunio ar draws y cwricwlwm i ddatblygu gwybodaeth a dealltwriaeth, sgiliau, gwerthoedd ac agweddau a fydd yn galluogi dysgwyr i gymryd rhan yn ein cymdeithas amlethnig yng Nghymru. Dylai ysgolion ddatblygu ymagweddau sy'n cefnogi hunaniaeth ethnig a diwylliannol pob dysgwr ac sy'n adlewyrchu ystod o safbwyntiau, er mwyn cael ymrwymiad dysgwyr a'u paratoi am fywyd fel dinasyddion byd-eang.

Rhaid i ysgolion weithio i leihau rhwystrau amgylcheddol a chymdeithasol i gynhwysiant a darparu cyfleoedd i'r holl ddysgwyr fel eu bod yn cyflawni eu potensial yn llawn wrth baratoi ar gyfer addysg bellach a bywyd. Lle bo'n briodol, bydd angen i ysgolion gynllunio a gweithio gyda gwasanaethau arbenigol i sicrhau y caiff dysgwyr brofiadau perthnasol a hygyrch.

Ar gyfer dysgwyr ag anableddau yn enwedig, dylent:

- wella mynediad i'r cwricwlwm
- gwneud gwelliannau ffisegol i gynyddu cyfranogiad mewn addysg
- darparu gwybodaeth mewn fformatau priodol.

Dylai ysgolion geisio cyngor ynglŷn ag addasiadau rhesymol, gweithgareddau amgen/addasedig ac offer ac adnoddau priodol y gellir eu defnyddio i gefnogi cyfranogiad llawn gan yr holl ddysgwyr, gan gynnwys rhai sy'n defnyddio dull arall o gyfathrebu heblaw am iaith lafar.

Ar gyfer dysgwyr nad ydynt yn siarad Cymraeg na Saesneg fel iaith gyntaf, dylai ysgolion gymryd camau penodol i'w helpu i ddysgu Cymraeg a Saesneg drwy'r cwricwlwm. Dylai ysgolion ddarparu deunydd i ddysgwyr sy'n cyfateb â'u gallu, eu haddysg a'u profiad blaenorol, ac sy'n ymestyn eu datblygiad ieithyddol. Dylai ysgolion hefyd annog y defnydd o ieithoedd cartref y dysgwyr wrth ddysgu.

Hawliau dysgwyr

Dylai ysgolion yng Nghymru sicrhau bod pob dysgwr yn ymrwymo'n aelodau llawn o gymuned eu hysgol, ac yn cael mynediad i'r cwricwlwm ehangach a holl weithgareddau'r ysgol gan weithio ochr yn ochr â'u cyfoedion lle bo hynny'n bosibl. Dylai'r ysgol addysgu'r holl raglenni astudio a fframweithiau mewn modd sy'n cyfateb i aeddfedrwydd a gallu dysgwyr sy'n dal i ddatblygu. Dylai hefyd sicrhau bod dysgwyr yn gallu gwneud defnydd llawn o'u dull dewisedig o gyfathrebu er mwyn cael mynediad i'r cwricwlwm. I ehangu eu dysgu, dylai dysgwyr brofi amrywiaeth o arddulliau dysgu ac addysgu.

Er mwyn galluogi pob dysgwr i fanteisio ar sgiliau, gwybodaeth a dealltwriaeth berthnasol ar bob lefel, gall ysgolion ddefnyddio cynnwys o gyfnodau neu gyfnodau allweddol blaenorol o fewn y cwricwlwm. Dylai ysgolion ddefnyddio deunyddiau mewn modd sy'n addas i oedran, profiad, dealltwriaeth a chyrhaeddiad blaenorol y dysgwyr, er mwyn ennyn eu diddordeb yn y broses ddysgu.

Ar gyfer dysgwyr sy'n gweithio ar lefel sy'n llawer is na'r hyn a ddisgwylir mewn unrhyw gyfnod allweddol, dylai ysgolion ddefnyddio anghenion y dysgwr fel man cychwyn ac addasu rhaglenni astudio i gyfateb â'r anghenion hynny. Mae'r cwricwlwm yn ddigon hyblyg i ddiwallu anghenion dysgwyr heb orfod datgymhwyso. Mewn achosion eithriadol, gellir datgymhwyso dysgwyr unigol, am gyfnod dros dro fel arfer. Serch hynny, ni ddylid datgymhwyso grwpiau na datgymhwyso ar raddfa fawr.

Os nad oes modd ymdrin â chynnwys yr holl raglenni astudio ar gyfer pob cyfnod allweddol, gellir bodloni'r gofyniad statudol i ddarparu cwricwlwm eang a chytbwys drwy ddewis pynciau/themâu priodol o'r cwricwlwm yn gyd-destunau ar gyfer dysgu.

Ar gyfer dysgwyr mwy galluog a thalentog sy'n gweithio ar lefelau uwch, dylai ysgolion gynnig mwy o her iddynt drwy ddefnyddio deunyddiau mewn modd sy'n ymestyn ehangder a dyfnder yr astudio a chyfleoedd i ddysgu'n annibynnol. Gellir cynyddu'r her hefyd drwy ddatblygu a chymhwyso meddwl, a sgiliau cyfathrebu, TGCh a rhif ar draws y cwricwlwm.

Dylai ysgolion ddewis deunydd a fydd yn:

- darparu cwricwlwm ystyrlon a pherthnasol sy'n cymell eu dysgwyr
- diwallu anghenion penodol eu dysgwyr a hyrwyddo'u datblygiad yn gyffredinol.

Dylai dysgwyr o bob gallu gael mynediad i asesu ac achredu priodol.

Sgiliau ar draws y cwricwlwm

Mae *Fframwaith sgiliau ar gyfer dysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru* anstatudol wedi cael ei ddatblygu er mwyn cynnig arweiniad ynghylch parhad a dilyniant mewn datblygu meddwl, cyfathrebu, TGCh a rhif i ddysgwyr 3–19 oed.

Yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3, dylid rhoi cyfleoedd i'r dysgwyr adeiladu ar y sgiliau y maent wedi dechrau eu caffael a'u datblygu yn ystod y Cyfnod Sylfaen. Dylai'r dysgwyr barhau i gaffael, datblygu, ymarfer, cymhwyso a mireinio'r sgiliau hyn trwy dasgau grŵp a thasgau unigol mewn amrywiaeth o gyd-destunau ar draws y cwricwlwm. Gellir gweld cynnydd yn nhermau mireinio'r sgiliau hyn a thrwy eu cymhwyso i dasgau sy'n symud o'r diriaethol i'r haniaethol; syml i'r cymhleth; personol i'r 'darlun mawr'; cyfarwydd i'r anghyfarwydd; a dibynnol i'r annibynnol a'r cyd-ddibynnol.

Ar gyfer dysgwyr 14–19 oed, dylai'r fframwaith ddarparu'r sail ar gyfer gwneud cynnydd effeithiol yn y sgiliau hyn, y gellir eu hasesu drwy ystod o gymwysterau, gan gynnwys Sgiliau Allweddol.

Datblygu meddwl

Bydd y dysgwyr yn datblygu eu meddwl ar draws y cwricwlwm trwy'r prosesau **cynllunio**, **datblygu** a **myfyrio**.

Mewn **cerddoriaeth**, bydd y dysgwyr yn cynllunio, yn datblygu ac yn myfyrio, a hynny dros gyfnod o amser ac wrth greu cerddoriaeth fyw. Er enghraifft, bydd y dysgwyr yn dewis adnoddau addas ar gyfer perfformio a chyfansoddi, yn creu ac yn datblygu syniadau cerddorol, yn gwerthuso'u cerddoriaeth eu hunain a cherddoriaeth pobl eraill, ac yn myfyrio ynghylch eu dulliau gweithio.

Datblygu cyfathrebu

Bydd y dysgwyr yn datblygu eu sgiliau cyfathrebu ar draws y cwricwlwm trwy'r sgiliau **llafaredd**, **darllen**, **ysgrifennu** a **chyfathrebu ehangach**.

Mewn **cerddoriaeth**, bydd y dysgwyr yn cyfathrebu trwy berfformio a chyfansoddi, a byddant yn datblygu ac yn defnyddio'u sgiliau siarad a gwrando trwy werthuso'u gwaith eu hunain a gwaith pobl eraill.

Datblygu TGCh

Bydd y dysgwyr yn datblygu eu sgiliau TGCh ar draws y cwricwlwm trwy **ddarganfod, datblygu, creu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau** a thrwy ddefnyddio ystod eang o offer a meddalwedd.

Mewn **cerddoriaeth**, bydd y dysgwyr yn datblygu ac yn defnyddio'u sgiliau TGCh trwy ddefnyddio technoleg cerddoriaeth i archwilio, creu, datblygu a gwireddu syniadau cerddorol.

Datblygu rhif

Bydd y dysgwyr yn datblygu eu sgiliau rhif ar draws y cwricwlwm trwy **ddefnyddio gwybodaeth fathemategol, cyfrifo, a dehongli a chyflwyno casgliadau**.

Dysgu ar draws y cwricwlwm

Yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3, dylid rhoi cyfleoedd i'r dysgwyr adeiladu ar y profiadau a gaffaelwyd yn ystod y Cyfnod Sylfaen, a hybu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o Gymru, eu datblygiad personol a chymdeithasol a'u lles, a'u hymwybyddiaeth o'r byd gwaith.

Yng Nghyfnod Allweddol 4, dylai gwybodaeth a dealltwriaeth y dysgwyr gael eu datblygu a'u cymhwyso o fewn cyd-destunau eu llwybrau 14–19 unigol gan gynnwys y Craidd Dysgu.

Y Cwricwlwm Cymreig (7–14) a Chymru, Ewrop a'r Byd (14–19)

Dylai dysgwyr 7–14 oed gael cyfleoedd i ddatblygu a chymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth o nodweddion diwylliannol, economaidd, amgylcheddol, hanesyddol ac ieithyddol Cymru. Dylai dysgwyr 14–19 oed gael cyfleoedd i fod yn weithredol wrth ddeall agweddau gwleidyddol, cymdeithasol, economaidd a diwylliannol ar Gymru fel rhan o'r byd cyfan. Ar gyfer dysgwyr 14–19 oed, mae'n rhan o hawl y Craidd Dysgu ac yn ofyniad yng Nghyfnod Allweddol 4.

Mewn **cerddoriaeth**, bydd y dysgwyr yn perfformio ac yn gwrandao ar gerddoriaeth Cymru, o'r gorffennol a'r presennol, gan gynnwys cerddoriaeth o'r traddodiad clasurol, cerddoriaeth werin a phoblogaidd, a cherddoriaeth o draddodiadau a diwylliannau eraill sy'n cynrychioli cymunedau Cymru. Gellir seilio gweithgareddau cyfansoddi ar symbyliadau nad ydynt yn rhai cerddorol megis llenyddiaeth, celf weledol neu dirwedd ffisegol Cymru.

Addysg bersonol a chymdeithasol

Dylai dysgwyr gael cyfleoedd i hyrwyddo eu hiechyd a'u lles emosiynol a'u datblygiad moesol ac ysbrydol; bod yn ddinasyddion gweithgar a hybu datblygiad cynaliadwy a dinasyddiaeth fyd-eang; a pharatoi ar gyfer dysgu gydol oes. Ar gyfer dysgwyr 14–19 oed, mae'n rhan o hawl y Craidd Dysgu ac yn ofyniad yng Nghyfnod Allweddol 4.

Mae **cerddoriaeth** yn dod â nifer o fanteision yn ei sgil o safbwynt iechyd a lles y dysgwyr, ac mae rhai o'r manteision hynny'n deillio'n uniongyrchol o'r pleser cynhenid sy'n gysylltiedig â chreu cerddoriaeth. Mae cerddoriaeth yn datblygu hunan-barch a hyder y dysgwyr ynghyd â'u gwytnwch a'u dyfalbarhad, eu hunanddisgyblaeth a'u hymroddiad. Mae cerddoriaeth yn cyfrannu at ddatblygiad ysbrydol ac emosiynol y dysgwyr hefyd, ac mae'n eu hannog i feithrin ymwybyddiaeth a gwerthfawrogiad o'u diwylliant eu hunain a diwylliannau eraill.

Gyrfaoedd a'r byd gwaith

Dylai dysgwyr 11–19 oed gael cyfleoedd i ddatblygu eu hymwybyddiaeth o'r maes gyrfaoedd a'r byd gwaith a sut mae eu hastudiaethau'n cyfrannu at baratoi ar gyfer bywyd gwaith. Ar gyfer dysgwyr 14–19 oed, mae'n rhan o hawl y Craidd Dysgu ac yn ofyniad yng Nghyfnod Allweddol 4.

Mewn **cerddoriaeth**, bydd y dysgwyr yn datblygu sgiliau a phriodoleddau y gellir eu trosglwyddo, trwy greu cerddoriaeth yn unigol ac mewn grwpiau. Mae'r sgiliau a'r priodoleddau hyn yn helpu paratoi ar gyfer dysgu gydol oes, gwaith a hamdden, a gallant gynnig llwybr i'r diwydiannau creadigol a diwylliannol sy'n ehangu'n gyson.

Dilyniant mewn cerddoriaeth

Datblygiad Creadigol yn y Cyfnod Sylfaen

Dylai plant ddatblygu eu dychymyg a'u creadigrwydd yn barhaus ar draws y cwricwlwm. Dylai eu chwilfrydedd a'u tuedd naturiol i ddysgu gael eu symblu gan brofiadau synhwyrdd pob dydd, a hynny dan do ac yn yr awyr agored. Dylai plant gymryd rhan mewn gweithgareddau creadigol, dychmygus a mynegiannol ym maes celf, crefft, dylunio, cerddoriaeth, dawns a symud. Dylai plant archwilio ystod eang o symbyliadau, a datblygu eu gallu i gyfleu a mynegi eu syniadau creadigol a myfyrio ynghylch eu gwaith.

Cerddoriaeth yng Nghyfnod Allweddol 2

Yng Nghyfnod Allweddol 2, dylai gweithgareddau cerddoriaeth alluogi'r dysgwyr i adeiladu ar y sgiliau, yr wybodaeth a'r ddealltwriaeth a gaffaelwyd yn ystod y Cyfnod Sylfaen.

Bydd addysg am gerddoriaeth yn galluogi'r dysgwyr i ymwneud â cherddoriaeth a mwynhau creu cerddoriaeth. Trwy gymryd rhan weithredol mewn gwaith perfformio, cyfansoddi a gwerthuso cerddoriaeth, bydd y dysgwyr yn datblygu eu sensitifrwydd i gerddoriaeth a'u dealltwriaeth ohoni. Bydd y dysgwyr yn datblygu sgiliau cerddorol sy'n ymwneud â rheoli, trin a chyflwyno sain. Yng Nghyfnod Allweddol 2, bydd y sgiliau hynny'n cynnwys canu, chwarae offerynnau ac ymarfer; creu cerddoriaeth yn fyrfyr, cyfansoddi a threfnu cerddoriaeth; a gwrando ar gerddoriaeth a'i gwerthuso.

Dylai'r dysgwyr wella'u gwaith perfformio, cyfansoddi a gwerthuso trwy ddatblygu a defnyddio'u meddwl a'u sgiliau cyfathrebu, a dylent roi ystyriaeth briodol i iechyd a diogelwch.

Cerddoriaeth yng Nghyfnod Allweddol 3

Yng Nghyfnod Allweddol 3, dylai gweithgareddau cerddoriaeth alluogi'r dysgwyr i adeiladu ar y sgiliau, yr wybodaeth a'r ddealltwriaeth a gaffaelwyd yng Nghyfnod Allweddol 2.

Bydd addysg am gerddoriaeth yn galluogi'r dysgwyr i ymwneud â cherddoriaeth a mwynhau creu cerddoriaeth. Trwy gymryd rhan weithredol mewn gwaith perfformio, cyfansoddi a gwerthuso cerddoriaeth, bydd y dysgwyr yn datblygu eu sensitifrwydd i gerddoriaeth a'u dealltwriaeth ohoni. Bydd y dysgwyr yn datblygu sgiliau cerddorol sy'n ymwneud â rheoli, trin a chyflwyno sain. Yng Nghyfnod Allweddol 3, bydd y sgiliau hynny'n cynnwys canu, chwarae offerynnau ac ymarfer; creu cerddoriaeth yn fyrfyr, cyfansoddi a threfnu cerddoriaeth; a gwrando ar gerddoriaeth a'i gwerthuso gan ddangos craffter a sylw i fanylion.

Dylai'r dysgwyr wella'u gwaith perfformio, cyfansoddi a gwerthuso trwy ddatblygu a defnyddio'u meddwl a'u sgiliau cyfathrebu a TGCh, a dylent roi ystyriaeth briodol i iechyd a diogelwch.

Dylai'r disgyblion berfformio, cyfansoddi a gwerthuso cerddoriaeth gan sicrhau bod eu gwaith gwrando (ym mhob gweithgarwch cerddorol) yn canolbwyntio ar yr elfennau cerddorol (traw, parhad, cyflymder, ansawdd, gwedd, dynameg, adeiledd a distawrwydd). Yng Nghyfnod Allweddol 2, dylai gweithgareddau cerddoriaeth alluogi'r disgyblion i adnabod cysylltiadau rhwng eu gweithgareddau perfformio, cyfansoddi a gwerthuso, a'u galluogi i weithio fel dosbarth ac mewn grŵp llai o faint.

Sgiliau

Perfformio

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. ganu â rheolaeth gynyddol ar anadlu, ystum, ynganiad, dynameg, brawddeg, traw a pharhad
2. chwarae offerynnau, gan ddefnyddio technegau chwarae priodol a dangos dehurwydd cynyddol a rheolaeth gynyddol ar sain
3. ymarfer a gwerthuso'u gwaith perfformio er mwyn gwella.

Wrth wneud hynny, dylent:

4. gynnal rhan fel aelod o grŵp mewn rhan-gân
5. cynnal rhan offerynnol unigol mewn darn ar gyfer grŵp
6. dynwared, dysgu ar gof, mewnnoli (clywed yn eu pennau) a dwyn i gof batrymau cerddorol a chaneuon
7. cyfathrebu ag eraill wrth berfformio
8. cynllunio a gwneud penderfyniadau ynghylch pa gerddoriaeth i'w pherfformio a sut i'w pherfformio.

Ystod

Perfformio

Dylai'r repertoire ar gyfer perfformio gynnwys cerddoriaeth o'r gorffennol a'r presennol. Dylai'r repertoire hwnnw gynnwys cerddoriaeth o'r traddodiad 'clasurol' Ewropeaidd, cerddoriaeth werin a phoblogaidd, cerddoriaeth Cymru a thraddodiadau a diwylliannau cerddorol eraill. Dylai'r repertoire ymestyn profiad cerddorol y disgyblion, dylai fynd yn fwyfwy anodd, a dylai roi ystyriaeth i anghenion, diddordebau, cefndir a datblygiad cerddorol y disgyblion.

Dylai'r repertoire ar gyfer canu gynnwys caneuon unsain a rhan-ganeuon syml, e.e. *tonau crynion*, *caneuon â desgant*, *gosodiadau cerdd dant*, ac *ati*. Dylai'r repertoire fod yn briodol ar gyfer cwmpas lleisiol y disgyblion hefyd.

Dylai pob disgybl gael profiad o chwarae ystod eang o offerynnau traw ac offerynnau di-draw, e.e. *offerynnau taro*, *recorderau*, *allweddellau trydan*, ac *ati*.

Cyfansoddi

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. greu cerddoriaeth yn fyrfyfyr, cyfansoddi a threfnu cerddoriaeth.

Wrth wneud hynny, dylent:

2. archwilio, defnyddio, creu, dewis a threfnu seiniau at ddiben cerddorol
3. datblygu a mireinio syniadau cerddorol, a gwerthuso'u gwaith er mwyn ei wella
4. cyfleu syniadau ac emosiynau trwy gerddoriaeth.

Gwerthuso

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. wrando ar gerddoriaeth a'i gwerthuso.

Wrth wneud hynny, dylent:

2. wahaniaethu o fewn yr elfennau cerddorol
3. adnabod a disgrifio nodweddion cerddorol
4. trafod a gwerthuso cerddoriaeth, gan adnabod cysylltiadau rhwng eu gwaith eu hunain a gwaith pobl eraill.

Cyfansoddi

Dylai gweithgareddau cyfansoddi ymwneud ag archwilio a defnyddio ystod eang o ffynonellau sain, e.e. *lleisiau a chyrrff y disgyblion, seiniau o'r amgylchedd, offerynnau a thechnoleg cerddoriaeth*. Dylai'r symbyliadau ar gyfer gwaith cyfansoddi fod yn rhai cerddorol, e.e. *graddfa pum nodyn neu sain wedi'i samplu*, ac yn symbyliadau nad ydynt yn rhai cerddorol, e.e. *llun, cerflun neu gerdd*.

Gwerthuso

Dylai'r repertoire ar gyfer gwranddo gynnwys cyfansoddiadau a pherfformiadau'r disgyblion eu hunain a cherddoriaeth gan bobl eraill, sy'n perthyn i genres ac arddulliau amrywiol ac sy'n hanu o wahanol gyfnodau a diwylliannau. Dylai'r repertoire gysylltu â phrofiadau cerddorol y disgyblion a'u hymestyn, a dylai gynnwys enghreifftiau a gymerwyd o'r traddodiad 'clasurol' Ewropeaidd, cerddoriaeth werin a phoblogaidd, cerddoriaeth Cymru a thraddodiadau a diwylliannau cerddorol eraill.

Dylai'r disgyblion berfformio, cyfansoddi a gwerthuso cerddoriaeth gan sicrhau bod eu gwaith gwrando (ym mhob gweithgarwch cerddorol) yn canolbwyntio ar yr elfennau cerddorol (traw, parhad, cyflymder, ansawdd, gwedd, dynameg, adeiledd a distawrwydd). Yng Nghyfnod Allweddol 3, dylai gweithgareddau cerddoriaeth alluogi'r disgyblion i adnabod cysylltiadau rhwng eu gweithgareddau perfformio, cyfansoddi a gwerthuso, a'u galluogi i weithio fel dosbarth, mewn grŵp llai o faint ac fel unigolion.

Sgiliau

Perfformio

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. ganu â thechneg fwyfwy soffistigedig a rheolaeth ar newidiadau cynnil o fewn yr elfennau cerddorol
2. chwarae offerynnau â thechneg fwyfwy soffistigedig a rheolaeth ar newidiadau cynnil o fewn yr elfennau cerddorol
3. ymarfer a gwerthuso'u gwaith perfformio er mwyn gwella.

Wrth wneud hynny, dylent:

4. gynnal rhan fel aelod o grŵp mewn rhan-gân a/neu ganu unawd byr

5. cynnal rhan offerynnol unigol mewn darn ar gyfer grŵp a/neu chwarae unawd byr
6. dynwared, dysgu ar gof, mewnnoli a dwyn i gof ddarnau mwyfwy cymhleth o gerddoriaeth a pherfformio yn ôl y glust
7. datblygu sgiliau ensemble a chyfathrebu â pherfformwyr eraill
8. rihysio a chyfarwyddo eraill, ac ymateb i arweinydd
9. cynllunio a gwneud penderfyniadau ynghylch pa gerddoriaeth i'w pherfformio a sut i'w pherfformio
10. gwireddu syniadau cerddorol gan ddefnyddio TGCh a thechnoleg cerddoriaeth.

Ystod

Perfformio

Dylai'r repertoire ar gyfer perfformio gynnwys cerddoriaeth o'r gorffennol a'r presennol. Dylai'r repertoire hwnnw gynnwys cerddoriaeth o'r traddodiad 'clasurol' Ewropeaidd, cerddoriaeth werin a phoblogaidd, cerddoriaeth Cymru, traddodiadau a diwylliannau cerddorol eraill, a cherddoriaeth sy'n datblygu yn ystod yr unfed ganrif ar hugain. Dylai'r repertoire ymestyn profiad cerddorol y disgyblion, dylai fynd yn fwyfwy anodd, a dylai roi ystyriaeth i anghenion, diddordebau, cefndir a datblygiad cerddorol y disgyblion.

Dylai'r repertoire ar gyfer canu gynnwys caneuon unsain a rhan-ganeuon, a dylai fod yn briodol ar gyfer cwmpas lleisiol y disgyblion.

Dylai pob disgybl gael profiad o chwarae ystod eang o offerynnau.

Cyfansoddi

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. greu cerddoriaeth yn fyrfyfyr, cyfansoddi a threfnu cerddoriaeth.

Wrth wneud hynny, dylent:

2. archwilio, defnyddio, creu, dewis, cyfuno a threfnu seiniau at ddiben cerddorol
3. datblygu a mireinio syniadau cerddorol, a gwerthuso'u gwaith er mwyn ei wella
4. cyfleu syniadau ac emosiynau trwy gerddoriaeth
5. cyfansoddi gan ddefnyddio TGCh a thechnoleg cerddoriaeth.

Gwerthuso

Dylid rhoi cyfleoedd i'r disgyblion:

1. wrando ar gerddoriaeth a'i gwerthuso gan ddangos craffter a sylw i fanylion.

Wrth wneud hynny, dylent:

2. wahaniaethu o fewn yr elfennau cerddorol
3. adnabod a disgrifio nodweddion cerddorol arbennig
4. dadansoddi cerddoriaeth â'r glust gan drafod, gwerthuso ac adnabod cysylltiadau rhwng eu gwaith eu hunain a gwaith pobl eraill.

Cyfansoddi

Dylai gweithgareddau cyfansoddi ymwneud â defnyddio amrywiaeth eang o ffynonellau sain lleisiol, offerynnol ac electronig. Dylai'r gweithgareddau fod wedi'u seilio ar ystod eang o symbyliadau, dylent gynnwys gwaith unigol a gwaith grŵp, a dylent gynnwys gwaith creu cerddoriaeth offerynnol a lleisiol yn fyrfyfyr.

Gwerthuso

Dylai'r repertoire ar gyfer gwrandio gynnwys cerddoriaeth fyw a cherddoriaeth sydd wedi'i recordio, gan gynnwys cyfansoddiadau a pherfformiadau'r disgyblion eu hunain a cherddoriaeth gan bobl eraill. Dylai'r repertoire gynnwys cerddoriaeth sy'n perthyn i genres ac arddulliau amrywiol, sy'n hysgu o wahanol gyfnodau a diwylliannau, ac sydd wedi'i chyfansoddi ar gyfer gwahanol gyfryngau ac at amrywiaeth o ddibenion. Dylai'r repertoire gysylltu â phrofiadau cerddorol y disgyblion a'u hymestyn, a dylai gynnwys enghreifftiau a gymerwyd o'r traddodiad 'clasurol' Ewropeaidd o'i wreiddiau cynharaf hyd heddiw, cerddoriaeth werin a phoblogaidd, cerddoriaeth Cymru a thraddodiadau a diwylliannau cerddorol eraill, gan gynnwys y rheiny sy'n datblygu yn ystod yr unfed ganrif ar hugain.

Disgrifiadau lefel

Mae'r disgrifiadau lefel canlynol yn disgrifio'r mathau a'r ystod o berfformiad a ddylai fod yn nodweddiadol o'r disgyblion sy'n gweithio ar lefel benodol. Wrth benderfynu ar lefel cyrhaeddiad disgybl ar ddiwedd cyfnod allweddol, dylai athrawon farnu pa ddisgrifiad sy'n cyd-fynd orau â pherfformiad y disgybl. Dylid ystyried pob disgrifiad ar y cyd â'r disgrifiadau lefel cyfagos.

Erbyn diwedd Cyfnod Allweddol 2, dylai perfformiad y mwyafrif mawr o'r disgyblion ddod o fewn ystod Lefelau 2 i 5, ac erbyn diwedd Cyfnod Allweddol 3 o fewn yr ystod 3 i 7. Mae Lefel 8 ar gael i ddisgyblion galluog iawn ac, i helpu athrawon i wahaniaethu Perfformiad Eithriadol yng Nghyfnod Allweddol 3, darperir disgrifiad uwchlaw Lefel 8.

Lefel 1

Bydd y disgyblion yn canu ag ynganiad clir, gan berfformio'n gryf neu'n dawel yn ôl y cyfarwyddyd a roddir. Byddant yn clapio neu'n tapio â churiad cyson mewn amseriad ag eraill. Wedi archwilio amrywiaeth o ffynonellau sain, bydd y disgyblion yn dewis seiniau addas mewn ymateb i symbyliad penodol. Byddant yn adnabod ac yn ymateb i seiniau a cherddoriaeth o safbwynt elfennau megis dynameg, cyflymder, parhad ac ansawdd.

Lefel 2

Bydd y disgyblion yn canu caneuon sy'n cynnwys amrediad cyfyngedig o nodau, gan gadw mewn tiwn ar y cyfan. Byddant yn chwarae patrwm syml ar offeryn taro gan gadw amser i guriad cyson. Byddant yn dewis ac yn trefnu seiniau mewn ymateb i symbyliad penodol ac yn creu patrymau melodig byr, gan ddangos rhywfaint o reolaeth ar elfennau cerddorol. Byddant yn gwahaniaethu'n fras o fewn elfennau cerddorol ac yn defnyddio termau syml i ddisgrifio sut y caiff yr elfennau hynny eu defnyddio at ddibenion mynegi.

Lefel 3

Bydd y disgyblion yn canu caneuon mewn tiwn ac yn rheoli eu hanadlu er mwyn gwella eu perfformiad. Byddant yn chwarae rhan offerynnol gan ddefnyddio amrediad cyfyngedig o nodau. Byddant yn gweithio gydag eraill i greu cyfansoddiadau sydd â ffurf gerddorol syml gan adolygu eu syniadau pan fo angen. Byddant yn gwahaniaethu o fewn elfennau cerddorol ac yn trafod pa mor effeithiol y caiff yr elfennau hynny eu defnyddio.

Lefel 4

Bydd y disgyblion yn canu ac yn chwarae, gan ddangos rheolaeth ar elfennau cerddorol. Byddant yn cynnal rhan fel aelod o grŵp mewn rhan-gân syml ac yn cynnal rhan offerynnol mewn darn ar gyfer grŵp. Gan weithio gydag eraill, byddant yn dyfeisio ac yn ymgymryd â datblygiadau syml mewn perthynas â syniadau cerddorol i gynhyrchu cyfansoddiadau, gan ddangos dealltwriaeth a defnydd priodol o elfennau cerddorol. Byddant yn gwahaniaethu o fewn elfennau cerddorol wrth ddisgrifio a chymharu gwahanol fathau o gerddoriaeth a llunio barn amdanynt.

Lefel 5

Bydd y disgyblion yn dangos rhwyddineb wrth ganu a chwarae repertoire eang. Byddant yn cynnal rhan fel aelod o grŵp mewn rhan-gân ac yn cynnal rhan offerynnol unigol mewn darn ar gyfer grŵp. Gan weithio gydag eraill, byddant yn datblygu ac yn trefnu deunydd o fewn strwythurau cerddorol priodol a byddant yn gwerthuso ac yn mireinio eu cyfansoddiadau. Byddant yn gwahaniaethu o fewn elfennau cerddorol ac yn adnabod prif nodweddion gwahanol fathau o gerddoriaeth ac yn eu gwerthuso.

Lefel 6

Bydd y disgyblion yn dangos rhwyddineb, sylw i fanylion a, lle bo'n briodol, ymatebolrwydd i eraill wrth ganu a chwarae repertoire sydd yn ehangu. Byddant yn cynnal rhan fel aelod o grŵp mewn rhan-gân a/neu'n canu unawd fer; a byddant yn chwarae'n unigol, naill ai mewn darn ar gyfer grŵp neu fel unawdydd. Byddant yn cynhyrchu amrywiaeth o gyfansoddiadau, gan gynnwys darnau a gyfansoddwyd yn unigol, sydd yn cynnal ac yn datblygu syniadau cerddorol. Byddant yn gwahaniaethu o fewn elfennau cerddorol ac yn adnabod nodweddion arbennig gwahanol fathau o gerddoriaeth.

Lefel 7

Bydd y disgyblion yn perfformio â rhywfaint o ymwybyddiaeth o arddull a, lle bo'n briodol, ymdeimlad o ensemble. Byddant yn cynhyrchu cyfansoddiadau cydlynol gan ddangos lefel uchel o ddealltwriaeth o elfennau cerddorol a rheolaeth arnynt. Trwy ddadansoddi â'r glust, byddant yn adnabod nodweddion arbennig gwahanol fathau o gerddoriaeth ac yn llunio barn fanwl amdanynt.

Lefel 8

Bydd y disgyblion yn perfformio repertoire sydd yn dechnegol anodd gan ddangos ymwybyddiaeth o arddull, sensitifrwydd o ran dehongli a, lle bo'n briodol, rhywfaint o empathi â pherfformwyr eraill. Byddant yn cynhyrchu cyfansoddiadau argyhoeddiadol sydd yn dangos cysondeb cyffredinol o ran arddull. Trwy ddadansoddi â'r glust, byddant yn adnabod nodweddion arbennig gwahanol fathau o gerddoriaeth ac yn eu gwerthuso'n feirniadol.

Perfformiad Eithriadol

Bydd y disgyblion yn dangos ymwybyddiaeth o arddull ac yn dehongli'n sensitif wrth berfformio repertoire sydd yn dechnegol ac yn gerddorol anodd. Byddant yn perfformio unawdau mewn modd argyhoeddiadol ac yn dangos empathi â pherfformwyr eraill mewn cerddoriaeth ensemble. Byddant yn cynhyrchu cyfansoddiadau sydd yn dangos datblygiad cydlynol o ran syniadau cerddorol, cysondeb arddull a rhywfaint o unigoliaeth. Byddant yn gwneud dadansoddiadau clywedol manwl ac yn ffurfio gwerthusiadau beirniadol a chynnil mewn perthynas â gwahanol fathau o gerddoriaeth.

Deilliannau'r cwricwlwm cenedlaethol

Mae deilliannau'r cwricwlwm cenedlaethol canlynol yn anstatudol. Cawsant eu hysgrifennu i gydnabod cyrhaeddiad disgyblion sy'n gweithio islaw Lefel 1. Mae Deilliannau'r Cwricwlwm Cenedlaethol 1, 2 a 3 yn cydreddeg â Deilliannau'r Cyfnod Sylfaen 1, 2 a 3.

Cyfnod Sylfaen	Cwricwlwm Cenedlaethol
Deilliant 1 Cyfnod Sylfaen	Deilliant 1 Cwricwlwm Cenedlaethol
Deilliant 2 Cyfnod Sylfaen	Deilliant 2 Cwricwlwm Cenedlaethol
Deilliant 3 Cyfnod Sylfaen	Deilliant 3 Cwricwlwm Cenedlaethol
Deilliant 4 Cyfnod Sylfaen	Lefel 1 Cwricwlwm Cenedlaethol
Deilliant 5 Cyfnod Sylfaen	Lefel 2 Cwricwlwm Cenedlaethol
Deilliant 6 Cyfnod Sylfaen	Lefel 3 Cwricwlwm Cenedlaethol

Mae deilliannau'r cwricwlwm cenedlaethol yn disgrifio'r mathau a'r ystod o berfformiad y dylai disgyblion sy'n gweithio ar ddeilliant penodol eu dangos yn nodweddiadol. Wrth benderfynu ynghylch deilliant cyrhaeddiad disgybl ar ddiwedd cyfnod allweddol, dylai athrawon farnu pa ddisgrifiad sy'n cyd-fynd orau â pherfformiad y disgybl. Dylid ystyried pob disgrifiad ar y cyd â'r disgrifiadau ar gyfer deilliannau cyfagos.

Deilliant 1

Bydd y disgyblion yn archwilio ystod o ffynonellau sain, ac yn arbrofi gan wneud seiniau drwy ysgwyd, taro, crafu, ac ati. Byddant yn adnabod cerddoriaeth gyfarwydd a threfnau syml, ac yn ymateb drwy gymryd rhan neu symud i'r gerddoriaeth, gan ddynwared gweithredoedd, seiniau a geiriau yn fras.

Deilliant 2

Bydd y disgyblion yn dynwared rhythmau a phatrymau cerddoriaeth syml, gan gydweddu dymameg neu elfennau cerddorol eraill yn fras. Byddant yn archwilio ystod o ffynonellau sain, ac yn arbrofi drwy gynhyrchu gwahanol ansoddau sain. Drwy wrando a gwneud cerddoriaeth, byddant yn dechrau adnabod seiniau cyfarwydd.

Deilliant 3

Bydd y disgyblion yn perfformio caneuon gweithred syml gydag eraill, gan gydweddu dymameg neu elfennau cerddorol eraill yn fras. Byddant yn cyfrannu at storïau sain, gan wneud dewisiadau am y seiniau i'w defnyddio. Drwy wneud cerddoriaeth a gwrando, byddant yn dechrau dangos ymwybyddiaeth am elfennau cerddorol.

Nodiadau